

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891.

Andra Kammaren.

N:o 43.

Lördagen den 2 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs till en början sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af särskilda rörande folkskolelärarepersonalens aflöningsförhållanden väckta motioner.

*Ang. folkskole-
lärare-
personalens
aflönings-
förhållanden.*

I förevarande ämne hade inom Andra Kammaren väckts fyra olika motioner, nemligen af:

herr *K. E. Holmgren*, n:o 91;

herrar *E. A. Zotterman* och *C. J. Jakobson*, n:o 92;

herr *E. A. Zotterman*, n:o 93; och

herr *A. Henricson*, med hvilken herr *N. Persson* i Vadensjö instämt, n:o 149.

Med anledning af berörda motioner hemställde utskottet i punkten 1,

»att Riksdagen i de föreskrifter, som nu gälla beträffande folkskolelärarepersonalens löneförhållanden, må besluta följande förändrade bestämmelser:

a) att stadgandet derom, att en del af den lön, som, beräknad till värde af minst 600 kronor, tillkommer ordinarie lärare eller lärarinna, hvilken efter undergången godkänd afgangsexamen från seminarium blifvit i föreskrifven ordning vid folkskola anställd, skall utgå i 13 hektoliter 25 liter spanmål in natura af vissa slag, må upphöra att vara gällande, samt att föreskriften om samma minimilön må erhålla den förenklade lydelse, att sådan lärare eller lärarinna skall åtnjuta i

Andra Kammarens Prot. 1891. N:o 43.

Ang. folkskole-
lärare-
personalens
aflönings-
förhållanden.
(Forts.)

årlig lön minst 600 kronor; med rätt dervid för skoldistriktet att erhålla statsbidrag efter enahanda grund, som hittills varit stadgad;

b) att bestämmelsen derom, att åt ordinarie lärare eller lärarinna bör anskaffas sommarbete och vinterföda för en ko, eller ock, der hinder eller svårighet af lokala eller andra förhållanden därför möter, minst värdet af 8 hektoliter 25 liter spanmål af visst slag i ersättning lemnas, likaledes må upphöra att gälla, samt att i stället godtgörelse för ifrågasvarande naturaprestation skall under benämning »ersättning för kofoder» utgå med 100 kronor för år, med rätt för skoldistriktet att af statsmedel såsom bidrag härtill erhålla två tredjedelar af beloppet, eller 66 kronor 67 öre; dock att sådan lärare eller lärarinna, hvilken vid den tidpunkt, då stadgandet härom träder i kraft, erhåller kofoder in natura eller ersättning därför till högre belopp än 100 kronor för år, må vara berättigad att vid sådan förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkommer dock ej längre än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen om sådan ersättning föranleder, men att skoldistriktet äfven i dessa fall må ega rättighet att åtnjuta nyssnämnda statsbidrag 66 kronor 67 öre för år;

c) att ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under fem år, skall för åtta månaders undervisning af i skolåldern varande barn i lön erhålla minst 700 kr. jemte stadgade naturaförmåner eller ersättning därför, med rätt för skoldistriktet att till nämnda lön såsom bidrag af statsmedel erhålla två tredjedelar af beloppet, eller 466 kronor 67 öre;

d) att till aflönande af hvarje annan examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna, som i årlig lön erhåller, förutom husrum och vedbrand eller ersättning därför, minst 600 kronor, skoldistriktet skall ega, derest läraren eller lärarinnan meddelar undervisning i skolan minst åtta månader af året, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande två tredjedelar af den lön, läraren eller lärarinnan, förutom husrum och vedbrand, eller ersättning därför, åtnjuter, hvilket bidrag dock ej må öfverstiga 466 kronor 67 öre.

Sedan utskottets under *mom. a)* gjorda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Lilienberg, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu anförde: Jag har, såsom herrarne torde finna, reserverat mig mot utskottets betänkande. Och då jag förmodar, att det står oss fritt att, fastän endast första momentet är föredraget, yttra oss om förslaget i dess helhet, har jag nu begärt ordet.

Min reservation afser motionärens, herr Henricsons, förslag om två ålderstillägg. Såsom herrarne veta, har herr Henricson föreslagit två ålderstillägg, af hvilka det ena skulle inträda efter fem års oförvitlig tjenstgöring med hundra kronor och det andra med ytterligare hundra kronor efter tio års oförvitlig tjenstgöring. Med det första ålderstillägget skulle lönen för folkskolelärare och lärarinnor uppgå till 700 kr. och under förutsättning af bifall den hemställan, som göres från utskot-

tets sida om utbyte af kofodret mot en ersättning derför af 100 kr., till 800 kr. Genom ett bifall till motionärens förslag om det andra ålderstillägget skulle åter aflöningen för desse skollärare och lärarinnor efter tio års oförvitlig tjenstgöring stiga till 900 kr., deri inberäknad kofoderersättningen. Utskottet har, såsom mig synes, på ett mycket knapphändigt sätt affärdat herr Henricsons yrkande om ett andra ålderstillägg. Utskottet har nemligen icke anfört något annat skäl än det som förekommer på sid. 13, der det heter: »införandet af det af herr Henricson föreslagna andra ålderstillägget anser utskottet icke vara af verkligt behof påkalladt.» Jag tror mig kunna säga, att detta icke är det verkliga skälet, utan att det verkliga skälet varit, att man fruktat för de temligen dryga statsutgifter, som skulle blifva en följd, om man beviljade detta andra ålderstillägg på det sätt motionären föreslagit. Herr Henricson hade nemligen föreslagit, att detsamma i likhet med det första skulle utgå helt och hållet af statsmedel. Beträffande det första ålderstillägget har utskottet nu föreslagit, att $\frac{2}{3}$ skulle utgå af statsmedel och $\frac{1}{3}$ af kommunen. Arbetaren är sin lön värd, och jag tror icke, att någon kan säga att en folkskolelärare, som tjenstgjort oförvitligt i tio år, icke är värd en aflöning af 900 kr. Emellertid vet jag väl, att Riksdagen och särskildt denna kammare skola ställa sig tveksamma inför yrkandet om ett sådant andra ålderstillägg i betraktande af de stora kraf på statens tillgångar, som redan vid denna riksdag blifvit gjorda, och jag skall derför icke för närvarande framställa något yrkande i förhoppning att saken en annan riksdag skall komma fram och då med större utsigter till framgång.

*Ang. folkskole-
lärare-
personalens
aflönings-
förhållanden.*
(Forts.)

Herr Svensson i Karlskrona yttrade: Jag skall be att i allo få instämma med herr Lilienberg. Dertill vill jag dessutom fästa uppmärksamheten uppå, att Riksdagen nyligen beviljat åt extra lärarne vid elementarläroverken en minimaflöning af 1,800 kronor att genast tillträdas. Motionären, herr Henricson, har här föreslagit att ordinarie folkskolelärare skulle efter 10 års oförvitlig tjenstgöring få ett andra ålderstillägg. Folkskolelärarne skulle då först efter tio års tjenstgöring få jemnt hälften af den lön, som extra lärarne vid elementarläroverken genast få. Härtill kommer visserligen att folkskolelärarne åtnjuta fri bostad samt vissa natura-prestationer; men det är i alla fall en betydlig skilnad mellan 900 och 1,800 kronor.

Naturligtvis skall jag nu icke framställa yrkande om bifall till herr Henricsons förslag, men jag har velat nämna detta i förhoppning att frågan snart må återkomma till riksdagen och då vinna en lycklig lösning.

Herr Sven Nilsson: Jag tror för min del, att det är en oriktig punkt, vid hvilken de föregående talarne yttrat sig, ty det är icke förrän i nästa punkten af betänkandet, motionärens förslag i öfrigt bemötes af utskottet, i hvad det afser framställningen om ett ytterligare ålderstillägg. Jag tror, att det derför hade varit bättre att vänta till

Ang. folkskole- den punkten. Jag anhåller emellertid om bifall till utskottets förslag i
 lärare- mom. a.
 personalens
 aflönings-
 förhållanden.

(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b) bifölls.

I fråga om mom. c) anförde:

Herr Henricson: Det måste erkännas, att utskottet på ett välvilligt sätt behandlat denna fråga. Flera af motionärernas framställningar hafva vunnit utskottets förord. Dit hör förslaget om en önskvärd förenkling i aflönings sättet. Dit hör också förslaget om förhöjning i statens bidrag till lärare aflöningen, en åtgärd som i någon mån innebär en jemnare fördelning af skattebördan för folkskolans understöd. Dit hör ock slutligen den föreslagna bestämmelsen, som åsyftar att göra lärarnes ålderstillägg obligatoriskt.

Emellertid måste jag såsom motionär i denna fråga beklaga, att ett af de i min motion uttalade önskningsmålen icke vunnit utskottets understöd. Jag menar här förslaget om *ett andra ålderstillägg*. Och jag beklagar detta så mycket mera, när jag ser på huru utskottet motiverat sitt afslag i denna del. I fråga härom får man nemligen på sid. 13 i betänkandet läsa följande. »Införandet af det föreslagna andra ålderstillägget anser utskottet icke vara af verkligt behof påkalladt.» Gent emot detta uttalande vågar jag påstå, att här föreligger ett verkligt, ett trängande behof.

Redan vid 1883 års riksdag framställdes, som känt är, ett förslag om löneförbättring till samma belopp som det i min motion föreslagna. Motionen i ämnet väcktes då af herr Abraham Rundbäck. Hans sakkunskap och mångåriga erfarenhet på folkskolans område lärer väl ingen i denna kammare vilja jäfva och han, herr Rundbäck, var till och med tveksam, huruvida icke ett ännu högre belopp bort begäras. Sedan dess hafva anspråken på folkskolan ingalunda blifvit sänkta. Tvärtom; dessa anspråk stegras mer och mer och detta med rätta. Dertill kommer, att lefnadskostnaderna i en ej oväsentlig mån ökats under de senare åren. För öfrigt säger det sig sjelft, att en årsinkomst af 900 kr. efter 10 års ordinarie tjenstgöring under för handen varande förhållanden måste anses långt ifrån högt tilltagen, när det gäller den klass af löntagare, hvarom nu är fråga. Man bör bland annat komma i håg, att seminariekursen numera är fyraårig. De personer, som egna sig åt folkskolans tjenst, äro vanligen obemedlade. Det kan därför ej undvikas, att de under sin lärokurs ådraga sig skulder, hvarå sedan ränta skall betalas. Om vidare sjelfva lärarekallet skall kunna utöfvas med framgång, äro *fortsatta* studier af nöden. Något måste således offras på bokinköp, om det också ej kan blifva annat än mycket måttliga belopp. Man får ej heller glömma, att lärarekallet kräver sinneslugn och jemmod. Men detta är något som ej står i mensklig magt att bibehålla,

om näringsbekymren äro allt för tryckande. Då emellertid utskottet icke tillstyrkt förslaget om ett andra ålderstillägg åt folkskolans lärare, anser jag mig icke för närvarande böra framställa något yrkande derom. Men det vågar jag påstå, att behovet af denna lilla löneförbättring är verkligt. Och det är för folkundervisningen af vigt, att detta behof erkännes och så snart som möjligt tillgodoses. I motsatt fall är fara värdt, att folkskolan går miste om de mest dugande krafter som eljest kunde vara att påräkna.

Herr talman, jag har, som sagdt, intet yrkande.

Herr Ola Bosson Olsson: Jag hör visserligen till de i allmänhet sparsamme, så jag vill hushålla både med kommunens och statens medel. Men här är det fråga om en lärarecorps, som är allt för knäppt aflönad, och därför är dessa lärares behof af en ytterligare löneförbättring synnerligen stort. Såsom exempel derpå vill jag erinra om något, som den näst föregående talaren endast med några få ord vidrörde. Dessa lärares seminariekurs är numera fyraårig, och de äro vanligen obemedlade, hvilket gör att de få försöka låna sig fram och nödgas ofta nog skuldsätta sig ganska betydligt i förhållande till sina blifvande löner. När de sedan fått en lärareplats, gifta de sig vanligen, hvilket gör, att hushållet och lefnadskostnaderna ökas allt mer och mer, och då räcker icke deras lön. Jag har många exempel härpå från min trakt och kan åberopa särskildt ett fall från den församling jag tillhör. Läraren der har 700 kr. i kontant lön jemte 100 kr. i ersättning för kofoder, men detta oaktadt och fastän han lever mycket sparsamt, måste han och hans familj föra ett mycket tarfligt lif, då han har många barn. Och det är ett liknande förhållande med flera andra lärare, så att deras lönetillgångar icke räcka till. Om man jemför denna tjenstemannacorps med till exempel vaktmästareklassen, skall man finna, att en hel massa vaktmästare har ända till 1,100 kr. i lön, låt också vara att bostaden då deri ingår och att den kontanta lönen i sådant fall ej uppgår till mer än 900 kr. Dessa vaktmästare behöfva dock icke skuldsätta sig för att inhemta de kunskaper, som erfordras för att sköta sådana platser, medan deremot med skollärare är det förhållandet, att de ofta måste i betydlig grad skuldsätta sig. Vill man jemföra dessa båda kategorier, skall man således finna, att det mellan dem är en stor skilnad. Jag vill emellertid härmed icke säga, att vaktmästarne hafva för stora löner, men säkert är att lärarnes löner äro alldeles för små.

Då utskottet i de flesta fall varit välvilligt mot folkskolelärarne, hade jag trott, att utskottet skulle bevilja äfven det andra ålderstillägget. Jag vill i detta afseende erinra, att bland andra tjenstemän hafva lärarne vid läroverken icke mindre än fyra ålderstillägg och de flesta andra tjenstemän hafva två ålderstillägg. Derfor tycker jag, att äfven folkskolelärarne gerna kunde erhålla två ålderstillägg, allra helst som det icke erfordras mer än 100 kronors tillökning af statsmedel för hvarje ålderstillägg. Jag vill dock icke göra något särskildt yrkande. Jag vill endast instämma i herr Lilienbergs reservation, men låter saken dervid

*Ang. folkskole-
lärare-
personalens
aflönings-
förhållanden.*
(Forts.)

Ang. folkskole-bera, i förhoppning att i en snar framtid äfven det andra ålderstilläg-
 lärare- get för folkskolelärare må komma till stånd.
 personalens
 aflönings-
 förhållanden.

(Forts.)

Herr Petersson i Hamra: Då frågan om höjning af folkskolelä-
 rarnes aflöning med 100 kr. senast förekom i kammaren, var jag af
 den åsigt, att beviljandet af det sjunde hundralet borde bero derpå,
 huruvida församlingarne ville bidraga dertill i samma proportion som
 förut eller icke. Jag ansåg nemligen, att det vore nyttigt, att försam-
 lingarne i detta afseende finge hafva ett ord med i laget. Emedan det
 visat sig, att genom nuvarande bestämmelser en mängd rättgångar
 uppstått, hvilka säkerligen alstrat ovilja mellan församling och skol-
 läre, och som i följd deraf skolan blifvit lidande, så vill jag icke längre
 hålla på församlingarnas afgöranderätt om ålderstilläget.

Jag vill äfven tillkännagifva, att jag från lärarecorpsen i min hem-
 bygd erhållit en skrifvelse, hvori anhålles, att jag måtte biträda herr
 Henricsons motion. Jag har dock redan för länge sedan svarat, att jag
 icke kunde vara med om hans förslag i den utsträckning, han förordat,
 men deremot vore jag mycket gerna med derom i den form, hvori
 utskottet nu framlagt förslaget. Genom ett bifall dertill komma lärarne
 i åtnjutande af en icke obetydlig förbättring, ty dels få de det sjunde
 hundralet utan annat vilkor än att de oförvitligt tjenstgjort under fem
 år, dels erhålla de i stället för kofoder in natura kontant ersättning
 med 100 kronor, hvilket är en stor förmån, då på de flesta ställen
 denna natura-prestation icke uppgår till ett värde af 100 kronor. Men
 äfven församlingarne komma att vinna härpå, då staten kommer att
 bidra med $\frac{2}{3}$ af såväl aflöningsbeloppet som ersättningen för kofoder.

Såsom frågan nu föreligger och då intet annat yrkande framställts
 än om bifall till utskottets förslag, skall äfven jag anhålla om bifall
 till mom. c).

Herr Hammarlund: Jag hade icke i år ämnat yttra mig i denna
 fråga, då jag antog, att densamma icke nu skulle föranleda någon
 diskussion, utan att detta moderata och väl hopkomna förslag skulle
 utan vidare antagas. Men då en diskussion nu uppstått, ber emellertid
 äfven jag att få säga ett par ord.

Jag anhåller då först att få uttala min tacksamhet till sammansatta
 stats- och lagutskottet för den behandling, det låtit komma frågan till
 del. Föreliggande betänkande visar, att utskottet haft öppet öga för
 bristerna i de nu gällande bestämmelser rörande folkskolelärarepersona-
 lens aflöningsförhållanden, och att utskottet delvis velat afhjelpa dessa
 brister. Med den kännedom jag har om lärarecorpsen är jag förvissad,
 att, derest detta förslag i *sin helhet* antages af Riksdagens båda kam-
 rar, beslutet skall helsas med glädje i månet torftigt folkskolelärare-
 hem — icke därför att det bereder lärarne någon egentlig löneförhöjning,
 ty de flesta hafva redan i det närmaste hvad här ifrågasatts — utan der-
 för att det bringar ordning och reda i de nuvarande förhållandena.

De här föreslagna bestämmelserna om borttagande af spanmåls-

lönen och utbytandet af kofodret mot ett visst penningebelopp, hvilka bestämmelser nyss antagits af denna kammare, skola förebygga många tvister mellan församling och lärare samt bidraga till åstadkommande af ett godt förhållande dem emellan. Jag hoppas, att lagstiftningen kommer att fortgå i den nu inslagna riktningen, så att längre fram äfven i fråga om öfriga naturaprestationer, nemligen bostad och vedbrand och trädgårdsland, tydliga bestämmelser komma till stånd.

*Ang. folkskole-
lärare-
personalens
aflönings-
förhållanden.*
(Forts.)

Genom att göra det sjunde hundralet obligatoriskt för ordinarie lärare eller lärarinna, som oförvitligt tjenstgjort under fem år, har utskottet vidare velat bereda läraren någon trygghet, så att han ej göres beroende af de vexlande partierna inom församlingen.

Ingen har ju heller här velat motsätta sig detta förslag, hvadan jag ej behöfver uppehålla mig härvid.

Beträffande frågan om ett andra ålderstillägg skall kammaren säkerligen finna det helt naturligt, att jag intager samma ståndpunkt som motionären och herr Lilienberg. Med hänsyn till de på senare åren stegrade lefnadskostnaderna och de ökade anspråk man i våra dagar ställer på folkskolläraren, kan det väl icke anses för mycket, om han efter 10 års oförvitlig tjenstgöring får en liten tillökning i sin knappa lön med 100 kr. Det hade således varit önskligt, att utskottet härom framlagt förslag. Men då utskottet nu icke vågat taga detta steg, får man väl vara nöjd med föreliggande förslag, i synnerhet som det i alla fall är ett framsteg och ett godt öfvergångsförslag.

Begge kamrarna beviljade för några dagar sedan en väl behöflig löneförhöjning af 300 kronor åt extra lärarne vid elementarläroverken. Jag är förvissad, att, då det nu gäller lärarne för allmogens, för folkets barn, Riksdagen skall i lika hög grad visa sig behjerta det behof af löneförbättring, som här förefinnes. Då föreliggande förslag går i rätt riktning, och då jag är öfvertygad, att en kommande Riksdag icke skall vägra att fortsätta på den nu inslagna banan, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i oförändradt skick.

Häruti instämde herrar *Beckman, Hedin, Gustaf Ericsson* från Stockholm, *von Friesen, Ekman, Jakob Erikson, Fjällbäck, Wavrinsky, Linder, Berg* från Stockholm, *Boëthius, Aulin, Örwall, Larsson* i Mörtlösa, *Zotterman, Andersson* i Löfhult, *Jönsson* i Mårarp, *Lindgren, Romberg, Truedsson, Andersson* i Intagan, *Anderson* i Hasselbol, *Persson* i Heljebol, *Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Lysvik, *Broström, Thermanius, Hahn, Holm, Ersson* i Vestlandaholm, *Back Per Ersson, Olsson* i Söroås, *Olsson* i Mårdäng, *Nydahl, Bromée, Kardell, Persson* i Arboga och *Björkman*.

Herr Jonsson i Hof: Då intet annat yrkande framstälts än om bifall till utskottets förslag i förevarande mom. c), kunde det visserligen vara öfverflödigt att från utskottets sida yttra några ord. Men ett par talare hafva framhållit, att äfven det andra ålderstillägget nu bort beviljas, och därför torde det vara skäl att litet närmare än i utskot-

Ang. folkskole- tets utlåtande skett redogöra för de omständigheter, som föranledt
 lärare- utskottet att framlägga detta förslag.

Man kan visserligen medgifva, att ur åtskilliga synpunkter ett andra
 aflönings- ålderstillägg åt folkskolelärarne vore önskvärdt, men om man gör sig
 förhållanden. reda för, hvilken ekonomisk betydelse detta skulle hafva för såväl sta-
 (Forts.) ten som kommunen, skall man finna, att man kommer till en så respek-
 tabel siffra, att man måste blifva betänksam, huruvida det kan vara
 skäl att nu bevilja något sådant.

Jag har för egen del varit något tveksam om detta andra ålders-
 tillägg, därför att lärarne utöfver den lön, som tillkommer dem enligt
 detta förslag, få en särskild ersättning för hvarje läsning utöfver den
 tid af åtta månader, som de för lörens åtnjutande äro förpligtigade att
 tjänstgöra, och i de flesta fall torde någon tillökning i inkomster redan
 nu på denna grund komma lärarne till handa. Men en ännu viktigare
 omständighet är det, som egentligen för mig varit bestämmande i detta
 fall, och det är, att på senare tiden slöjdundervisning steg för steg införts
 i folkskolan, och för den undervisningen erhålla lärarne, såsom rätt är,
 särskild aflöning med olika belopp, vexlande, tror jag, mellan 100 och
 200 kronor om året. Om, såsom jag antager, denna undervisning år
 för år kommer att utvidgas, så att den slutligen blir införd i alla de
 skolor, der manliga lärare äro anställda, torde man kunna medgifva, att
 med denna förbättring i inkomst till och med en lärare bör kunna vara
 någorlunda tillfredsställd, äfven om han icke erhåller detta andra ålders-
 tillägg. Jag hoppas därför, att de motiv, som ledt utskottet i detta fall,
 icke skola möta allt för starkt motstånd från kammaren, utan att man
 får lugna sig med det steg, som tagits nu och se, huruvida icke utveck-
 lingen kommer att gå i den riktning, jag nämnt. Låt oss för den
 skull stanna vid det lönebelopp, som nu föreslagits, till dess det ur
 andra synpunkter kan blifva tid att göra en ändring.

Jag anhåller därför om bifall till momentet.

Herr Petersson i Runtorp: Jag hade icke tänkt begära ordet,
 emedan jag trodde, att motionärerna och kammarens ledamöter skulle
 vara belättna med det resultat, hvartill utskottet kommit. Men då jag
 hörde, att man talade för bifall till ett andra ålderstillägg, ansåg jag
 mig böra yttra några ord. Jag ämnar dock icke göra något yrkande
 på den saken, och därför skall jag icke upptaga kammarens tid länge.
 Jag vill blott med anledning af den klagan, som försports deröfver, att
 vi i motiveringen sagt, att detta ålderstillägg icke behöfves, erinra, att
 skollärarne, med all aktning för corpsen i öfrigt, på mycket kort tid
 fått en löneförhöjning så bra tilltagen, att man knappt kan visa maken.
 De hade i början 300 kr. i lön och hafva nu 700 kr. samt 4 må-
 naders semester. Det är därför icke så farligt för närvarande, hvarför
 jag tror att utskottet kan försvara den åsigt det haft.

Hvad det andra ålderstillägget beträffar, har det visserligen sagts
 af motionärerna, att det skulle utgå af statsmedel, och således icke tynga
 på församlingarne, men det kommer då, såsom den föire talaren an-

märkte, att medföra så stora utgifter för staten, att jag tror det vara rådligast att se tiden an.

Jag skall för närvarande icke ingå i någon vidare argumentering, utan yrkar bifall till utskottets förslag.

*Ang. folkskole-
lärare-
personalens
aflönings-
förhållanden.*
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Jag begärde ordet egentligen med anledning af de anmärkningar, som af herr Lilienberg gjordes mot utskottets motivering. Jag tror, att han sjelf vet, att, om vi i utskottet haft litet mera tid på oss — än blott några minuter — denna motivering icke skulle blifvit sådan den är, utan i stället blifvit affattad i mera tillmötesgående form. Men det är så, att man under sista tiden af riksdagen i utskottet ej har tillräcklig tid att skriva sina motiveringar som man skulle vilja. Jag var för min del i utskottet af den mening, att jag skulle önskat tillstyrka ett andra äldertillägg, i likhet med hvad de flesta talarne yrkat. Men det fans verkligen ett skäl, som utgjorde ett hinder för utskottet, att icke nu kunna göra det, och det var, att det icke förelåg något förslag till förändring i pensionsreglementet för folkskolelärarne. Dertill kom, att, om motionen äfven i denna del skulle bifallas, ett högst väsentligt större statsbidrag skulle hafva infordrats, som, i fall det ifrågasatts, möjligen skulle hafva förstört förslaget i öfrigt. Der var därför jag för min del icke kunde våga mig på att vidhålla hvad jag i afdelningen yrkade, nemligen bifall till det förslag, som i motionen framhållits, med den ändring, att staten endast dertill skulle bidraga med två tredjedelar. Men å andra sidan skall det förslag, som af utskottet framlagts, såsom flere talare redan framhållit, om det af båda kamrarne antages, åstadkomma reda mellan lärarne och församlingarne, och jag är viss om, att på många ställen ett helt annat och bättre förhållande skall blifva rådande dem emellan, om de tvistefrön komma att upphöra, som nuvarande aflöningsätt länge i detta hänseende förorsakat. Med förhoppning, att man sedermera kommer att taga ytterligare steg i denna riktning, tror jag att man kan vara nöjd med förslaget sådant det föreligger. Jag vill särskildt fästa uppmärksamheten derpå, att i fall man skulle sträcka fordringarne längre, sådant troligen icke skulle vinna stor sympati i medkammaren, och det vore därför oklokt, om man derigenom skulle vålla förslagets fall der.

Jag anhåller därför för min del om bifall till förslaget, sådant det föreligger.

Herr Nilsson i Vrångebol instämde i detta anförande.

Herr Andersson i Vårgårda: Jag har icke något nytt att tillägga rörande den nu omnämnda motiveringen till utskottets hemställan. Men af den anledning, att jag fått emottaga en skrifvelse i ämnet från skol-lärarne och andra personer i den ort, jag representerar, med anmodan att understödja förslaget, har jag ansett mig skyldig att säga, att jag gillar utskottets förslag, hvarför jag yrkar bifall till detsamma.

Ang. folkskole-
lärare-
personalens
aflönings-
förhållanden.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. d) bifölls.

Punkten 2 bifölls.

Punkten 3

Herr Holmgren yttrade: Då kammaren nyss, genom att bifalla utskottets förslag i punkt 1 mom. b, i någon mån indirekt bifallit min motion, kan det icke falla mig in att göra något yrkande.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af den motivering, utskottet använt vid behandlingen af min motion. Utskottet säger nemligen, att ett bifall till min motion skulle »i hög grad medverka till att gifva den på kommunal grund hvilande folkskolan karakteren af att vara en statsinstitution». Jag hemställer, huruvida det skulle hafva en sådan verkan. Det kan jag icke fatta. Jag vill nämna, att det åtminstone icke varit min afsigt. Afsigten med min motion var hufvudsakligen den, att bereda kommunerna någon lättnad i utgifterna för folkskoleväsendet.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande, n:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken.

Genom proposition den 13 sistlidne mars, n:o 44, hade Kongl. Maj:t, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

L a g,

innefattande tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att hvad i 17 kap. 6 § handelsbalken stadgas angående förmånsrätt för afrad, tionde och annan afgäld af fast egendom skall ega tillämpning jemväl i fråga om afgift, som på grund af lönereglering bör till presterskapet utgå för fastighet å landet eller för sådan stadsfastighet, hvaraf eljest skolat utgå tionde, och hemställde utskottet, att denna proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr vice talmannen Danielson, som yttrade: Jag har mina betänkligheter mot detta förslag. Jag tror, att det hvarken är billigt eller rättvist. Jag anser, att de grunder, hvarpå dessa lönerogleringar genom 1862 års förordning äro byggda, hafva varit så allmänt kända, att den förändring, som nu här föreligger, verkligen är något för mycket. Jag vill säga, att då denna kammare så nyligen, som den gjort, ogillat en förändring, blott i ringaste mån, i de löneroglerings-resolutioner för presterskapet, som af Kongl. Maj:t blifvit fastställda, jag icke kan föreställa mig, att kammaren nu skulle vilja rubba så att säga hvarenda lönerogleringsresolution i landet. Ty det är oss alla bekant, att vid dessa lönerogleringar i de flesta fall så tillgått, att i lönerna inberäknats icke blott den tionde, som förut utgick till presterskapet, utan äfven alla andra afgifter till detsamma. Nu vill man i detta förslag fastslå den grundsatsen, att presterna skulle hafva förmånsrätt äfven för alla dessa afgifter. Det är något utöfver hvad som förut varit gällande. Det kan jag icke vara med om, och jag anser det icke vara rätt. Ty församlingarne hafva naturligtvis i många fall gått in på något högre aflöning än den äldre tionden utgjorde af den anledning att man visste, att man på visst sätt kunde lösa sig från denna tionde genom den förmånsrätt, som deri förföll. Då man reglerat lönerna på detta sätt i syfte att någon gång nå det målet, att Sveriges jord måtte befrias från denna tionde, så att icke sjelfva jorden skulle stå i pant för densamma, anser jag att dessa lönerogleringsresolutioner äfven böra gälla; och de böra gälla äfven därför att jag anser, att det är fråga om tredje mans rätt. Här vilja nemligen Riksdagen och Konungen förändra en bestämmelse i lönerogleringarne utan att församlingarne deröfver blifvit hörda. Jag tror att detta är en betänkelig sak, och därför kan jag icke vara med om den. I riksdagen har under min riksdagsmannatid framställning gjorts, att man skulle få följa de årliga taxeringsvärdena vid bestämmande af de afgifter, som skola utgå till presterskapet. Men då svarade Riksdagen och särskildt denna kammare, att, som dessa lönerogleringsresolutioner närmast vore jemförliga med kontrakt, kunde de icke rubbas. Men nu vill man med ett enda drag rubba detta förhållande. Jag tror det icke vara riktigt. Man får i afseende på detta besinna, att den förmånsrätt, som här skulle komma i fråga, icke är så obetydlig. Jag tänker mig för jemförelse en jordegare, som har ett par inteckningar i sitt hemman. Han säger till en person: »om du vill lemna mig ett lån mot att taga första inteckningen, skall jag betala 6 procents ränta och till och med rabatt på kapitalet, men vid det vilkor, att du postponerar inteckningen efter den andra inteckningen; då får jag den också belånad som första inteckning.» De komma öfverens, men sedan de gjort det, kommer inteckningshafvaren och säger: »nej, jag vill hafva samma säkerhet för inteckningen som förut». Så är det också här. Man har förmått församlingarne att reglera prest-

*Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.*

(Forts.)

Ang. tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken. lönerna utan förmånsrätt, och nu kommer man, sedan de äro reglerade, och vill hafva dem tillbaka.

(Forts.)

Jag kan icke heller finna, att presterskapets rätt på något sätt blifvit trädd för nära. Ty nu äro löneregleringarne genomförda och de flesta prester hafva tillträdt lönerna efter den nya regleringen. Således är ingen orätt skedd, om de få behålla den rätt de hafva, och därför finnes heller inga förhållanden, som betinga den ifrågasatta förändringen.

Nu har jag hört uppgifvas såsom hufvudskäl för förändringen — jag har dock förgäflves sökt derefter i lagsamlingar och äfven i Naumanns tidskrift — att församlingarne äro bundna att betala presterskapet ett visst lönebelopp och att, om det icke utgår af viss fastighet, församlingarne skola betala återstoden. Men detta är icke förhållandet, åtminstone icke på många ställen, och skulle någon resolution vara så affattad, får församlingen nöja sig dermed. Men så är förhållandet på långt när icke öfver allt. Ty i de församlingar jag känner till står det i resolutionerna, att det och det beloppet skall presten hafva, men det skall fördelas å fastigheterna efter taxeringsvärdet. Då jag således deltagit i detta belopp efter de grunder, på hvilka mitt hemman är taxerad, kan jag icke mot min vilja få betala någon större andel i detta fall. Jag vill också nämna, att, om denna förändring skulle ega rum, den rätt en inteckningshafvare har skulle rubbas. Ty mången belånar ett hemman med fäst afseende på de onera, som framför inteckningarne äro att beräkna. Jag tycker verkligen att detta är ett förhållande, som är att beakta. Och då denna kammare, såsom jag nämnde, varit synnerligen mån om att dessa löneregleringsresolutioner skola hållas i helgd och icke vidröras ens, då församlingarne varit med derom, anser jag att äfven detta är något att taga i betraktande. Det är också en annan omständighet, som gör att presternas löner hafva större förmånsrätt än inteckningar, den nemligen att presterskapet kan genast få handräckning af kronofogde eller länsmän, under det att en inteckningsegare icke kan få sådan, med mindre han lagsöker i vanlig ordning.

Det är af dessa skäl jag tror vi böra vara mycket betänksamma att rubba dessa bestämmelser, och göra vi det nu, så fruktar jag, att Sveriges jord aldrig blifver fri från detta onus att betala tionde, hvilket egentligen är upphäfdt på grund af kongl. förordningen den 11 juli 1862. Jag får därför anbjalla om afslag såväl å den föreliggande kongl. propositionen som å utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Då lagutskottet enhälligt tillstyrkt den kongl. propositionen, hade jag ansett det vara fruktlöst att yrka afslag å densamma; men då nu herr vice talmannen dristat sig att göra detta, skall jag be att få instämman i hans yrkande.

Denna kongl. proposition är föranledd af den behandling, ett dylikt förslag undergick vid förlidet års riksdag. Lagutskottet ansåg då, att

handelsbalken var så affattad, att presterskapet egde förmånsrätt för sina löner, fastän detta icke fans uttryckt i lagen, och på denna grund framställde utskottet ett förslag till förklaring af lagen, innefattande, att förmånsrätt för tionde skulle afse äfven det fall, att tionde blifvit utbytt mot bestämda afgifter. Denna lagförklaring blef äfven af Riksdagen godkänd, men då den kom till Kongl. Maj:t, fann Kongl. Maj:t densamma icke vara tillfyllestgörande, och så har den nu föreliggande kongl. propositionen tillkommit i ersättning för denna lagförklaring. Nu frågas: är denna proposition af det innehåll, att man kan godkänna densamma? Jag tror det icke. Hvad som egentligen var orsaken till att den af Riksdagen afgifna lagförklaringen icke blef godkänd var, att densamma icke med tydliga ord uttryckte hvilket belopp, som skulle utgöra ersättning för förut utgående tionde. Då denna fråga förevar inför Kongl. Maj:t, yttrade nemligen departementschefen bland annat: »Då emellertid ifrågavarande lönerogleringar, på sätt högsta domstolen vid afgifvandet af utlåtande öfver Riksdagens ofvannämnda förslag» — nemligen den af Riksdagen godkända lagförklaringen — »erinrat, i allmänhet icke äro så affattade, att de lemna tillfälle att med säkerhet urskilja, hvilken del af de från fast egendom utgående afgifter motsvarar före regleringen utgående tionde och hvilken del utgör ersättning för afgifter af annan natur, måste, derest det afsedda syftet skall uppnås, förmånsrätten utsträckas till alla de för fastighet på grund af lönerogleringar utgående afgifter till presterskapet.» Och derefter yttrade departementschefen: »Från fastighet å landet hafva i allmänhet före regleringarne afgifter af sistnämnda natur utgått till presterskapet, och förmånsrätten synes därför böra utan inskränkning omfatta de afgifter, som efter lönerogleringen skola för sådan fastighet utgöras.» Derför skola äfven dessa afgifter utgå med förmånsrätt, men dervid stannar det. Kommer man så till städerna, så kastas denna grundsats öfver bord, ty der skall ifrågavarande förmånsrätt icke utgå annat än för jordbruksfastighet. Men nu är att märka, att endast en obetydlig del af presterskapets löner i städerna utgår af jordbruksfastighet. Den ojemförligt största delen utgår af annan fastighet, och för denna del skulle enligt detta förslag presterskapet icke ega förmånsrätt. Jag tror icke, att detta kan vara rätt. Man tänke sig det fall, att en stor löningsgifvare i stad kommer på obestånd och har obetalda afgifter till presterskapet. Utredningsmännen i boet skola då undersöka, hur stor del af dessa bristande afgifter skall utgå för jordbruksfastighet, hvilken del då skall hafva förmånsrätt, och hur stor del som skall utgå för annan fastighet och hvilken del icke skall hafva förmånsrätt. Till hvilket trassel af hvarjehanda slag kan icke detta leda? Vi böra därför betänka oss väl, innan vi antaga det föreliggande förslaget.

Frågan har nu kommit i det läge, att man kan pröfva den i hela dess vidd. För mig ställer den sig helt enkelt sålunda: skall man lemna förmånsrätt för presterskapets aflöning eller icke? Och för egen del intager jag den ståndpunkten, att denna förmånsrätt icke bör beviljas på landet framför i städerna. Är det så, att man anser att densamma bör

Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.

(Forts.)

Ang. tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken.

beviljas för både land och stad, ja, då måste jag böja mig för en sådan åsigt, men jag kan icke finna något skäl, hvarför presterskapet på landet skall åtnjuta en förmån, som det saknar i städerna.

(Forts.)

Det är denna oegentlighet, som enligt mitt förmenande gör det föreliggande förslaget oantagligt. Det skulle bereda presterskapet på landet större förmåner än presterskapet i städerna, och detta är icke rätt, ty det bör vara lika för den ena löntagaren som för den andra. Då jag således icke vill vara med om att på detta sätt stifta olika lagar för land och stad, så förenar jag mig i herr vice talmannens yrkande om afslag på den kongl. propositionen.

Herr *Hedin* instämde häruti.

Herr Sven Nilsson: Denna gång skall också jag be att få förena mig i herr vice talmannens yrkande, hufvudsakligast af det skäl, att jag icke vill vara med om att befästa det nu rådande sättet för utbetalning af församlingens afgifter till presterskapets löner. Jag tror nemligen, att det missnöje, som på många ställen i landet råder mot presterskapet, uppkommit just till följd af det sätt, hvarpå församlingarnes afgifter till presterskapet utgått. Det är på det sättet staldt i vårt land, att af de onera, som vidlåda en jordbruksfastighet, är afgiften till presterskapet den allra största, och det är därför icke så underligt, om misshälligheter ofta uppstå mellan församlingarne och presterskapet.

Af det skäl således, att jag icke vill ytterligare befästa det nuvarande sättet för erläggande af församlingarnes afgifter till presterskapets aflöning vill jag förena mig med herr vice talmannen i hans yrkande om afslag på den förevarande kongl. propositionen.

Herr Lilienberg: Af herr vice talmannen och ett par andra talare hafva framställts åtskilliga anmärkningar mot lagutskottets föreliggande betänkande. Jag vill med anledning deraf erinra derom, att den kongl. propositionen är föranledd af Riksdagens beslut om en förklaring af nu irågavarande lagparagraf. Riksdagen beslöt förlidet år, efter hvad jag vill minnas utan någon skiljaktighet i denna kammare, en förklaring af 17 kap. 6 § handelsbalken, innefattande, att hvad i nämnda lagrum funnes stadgadt angående förmånsrätt för afrad, tionde och annan afgäld af fast egendom skulle afse jemväl det fall, att tionde, vare sig tertial-, smör-, fisk- eller qvicktionde blifvit genom löneroglering utbytt mot bestämda afgifter. Såsom herr Persson redan nämnt, blef emellertid detta beslut icke godkändt af Kongl. Maj:t på den grund, att ifrågavarande lönerogleringar icke äro så affattade, att man alltid kan se hvilka afgifter som motsvara den gamla tionden. Då fans icke något annat sätt än att medgifva förmånsrätt för alla afgifter, som utgå af fastighet. Jag vill fästa herr vice talmannens uppmärksamhet uppå, att här icke är fråga om andra afgifter, än sådana som skola utgå af *fastighet*. Detta står ju uttryckligt i den kongl. propositionen. Det är ju uppenbart, att, om nu icke en sådan förmånsrätt stadgas, presterna

komma i en sämre ställning än före löneregleringen. Då hade de förmånsrätt för tionde; nu skulle de icke få en sådan. Beslutar man icke hvad Kongl. Maj:t i den vägen har föreslagit, så blir man utan stadgande om förmånsrätt, och det kan väl icke vara rimligt. Det finnes löneregleringar, som äro så uppgjorda, att församlingarna åtagit sig ansvaret för att presten skall få en viss summa i aflöning, men detta är icke fallet med alla löneregleringar.

Herr vice talmannen yttrade, att den föreslagna lagändringen skulle rubba alla löneregleringsresolutionerna, och herr Sven Nilsson yttrade sig i samma rigtning. Jag kan icke förstå, hur förslaget skulle kunna hafva en sådan verkan. Här är ju endast fråga om att stadga, att den gamla bestämmelsen om förmånsrätt för tionde skall gälla äfven för sådan afgift af fastighet, som är bestämd genom löneregleringsresolution. Det blir nödvändigt att stadga detta, på det högsta domstolen må kunna slita i dessa frågor uppkommande tvister mellan församlingarna. Såsom vi veta, fälde högsta domstolen för några år sedan i ett sådant fall det utslag, att, som det icke varit uttryckligt stadgadt, att prest skall hafva förmånsrätt för annan afgift än tionde, så kunde yrkandet om sådan förmånsrätt icke beviljas. Sådana bestämmelser om förmånsrätt äro i allmänhet undantagslagar och skola naturligtvis tolkas utan utsträckning eller, såsom juristerna säga, strictissime juris. Och detta var grunden till högsta domstolens utslag, hvilket först föranledde Riksdagen att besluta en lagförklaring och sedermera Kongl. Maj:t att framlägga denna proposition.

Herr Persson yttrade åtskilligt om de olika förhållandena på landet och i städerna och fann det egendomligt, att det icke skulle gälla detsamma för städerna som för landet. Det är ganska välvilligt af honom att föra städernas talan i detta fall, men nu är det så, att förhållandena på landet och i städerna i ifrågavarande hänseende äro mycket olika. På landet har af ålder af nästan all fastighet utgått tionde eller, såsom det heter i 17 kap. handelsbalken, annan motsvarande afgäld af fast egendom. Men med städerna är förhållandet ett helt annat. Der utgick presterskapets aflöning på helt andra sätt, genom frivilliga tillskott m. m. Från stadsjorden utgick tionde, tills den blifvit bebyggd, då den blef likställd med hvarje annan stadsfastighet. Det är på detta förhållande de ifrågavarande bestämmelserna syfta. Jag medgifver, att man skulle kunnat stanna vid att stadga för landet, der detta stadgande efter min mening är ovilkorligen behöfligt, men jag ser dock ingen olägenhet deri, att detta utsträckts att i någon mån äfven gälla städerna. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Edelstam: Anledningen, hvarför Kongl. Maj:t kommit fram med denna proposition, är, såsom herrarne samt och synnerligen veta, det af Riksdagens båda kamrar vid förra riksdagen fattade beslutet att hos Kongl. Maj:t anmäla sin önskan att få en lagförklaring. Då Kongl. Maj:t icke kunde godkänna den lagförklaring, Riksdagen begärt, ville Kongl. Maj:t gå Riksdagen till mötes och framlade därför denna proposi-

Ang. tillägg
till 17 kap.
§ handels-
balken.
(Forts.)

Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.
(Forts.)

tion. Jag vet af egen erfarenhet som domare, att vid vissa häradsrätter hafva vid konkurser yrkanden blifvit framställda, att dessa utskylder till presterna skulle utgå med förmånsrätt. I somliga konkurser blifva anmärkningar framställda mot ett sådant yrkande, vid andra icke. Detta har gjort, att i några konkurser dessa utskylder utgått med förmånsrätt och deremot icke i andra. Då det emellertid torde vara lämpligt, att samma bestämmelser blifva gällande vid alla konkurser och vid alla domstolar öfver hela riket, hemställer jag, att kammaren måtte godkänna den nu framlagda propositionen. Eljest hoppas jag, att vid nästa riksdag motion måtte väckas, att stadgandet i handelsbalkens 17 kap. 6 § om förmånsrätt måtte upphävas. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Med den kongl. propositionen åsyftas icke något annat än hvad Riksdagens begge kamrar i fjol beslöt, och jag hoppas därför att propositionen måtte bifallas. Ett afslag innebure i sjelfva verket ett återkallande af det beslut, båda kamrarne vid sistlidna riksdag sålunda fattade.

Herr vice talmannen Danielson: Jag skall be att få erinra derom, att propositionen innefattar något mer än Riksdagens beslut. Den innefattar nemligen, att *alla* afgifter, som utgå till presterskapet från fastigheter, skola utgå med förmånsrätt, och det är således fråga om mer än tionden. Det var af en ren händelse jag i fjol icke motsatte mig, att det då beslutna förslaget kom till stånd. Motionären, konsistorienotarien Sundberg från Vexjö, hade väckt motion om att presterskapets löner skulle hafva samma förmån som kommunalutskylderna, men då tog lagutskottet sig före att tyda motionen så, som om det hade gällt att dessa utskylder skulle få samma förmånsrätt som tionden. Jag blef hindrad att då begära ordet, och det var äfven i en hastig vändning det då antogs. Jag antager emellertid, att ingen i denna kammare kan neka till att det förslag, som nu föreligger, är mera omfattande än hvad Riksdagen i fjol begärde.

Herr Bengtson i Gullåkra: För min del kan jag icke förstå, huru man kan motsätta sig utskottets förslag. Huruvida det skall blifva till större fördel för presterna än för församlingarna, om förslaget antages, derom vågar jag icke yttra mig. Men det vågar jag bestämdt säga, att i flera församlingar skall det blifva till gagn för församlingsboarne. Såväl i den församling, som jag tillhör, som i flera andra församlingar i min hemort går nemligen löneregleringen ut derpå, att församlingen skall betala ett visst quantum spanmål, och att detta sedermera är fördeladt på jordbruksfastigheterna med ett bestämdt belopp på hvar hundradetal af taxeringsvärdet. Det står också tydligt i löneregleringen, att församlingen skall utse personer, som hafva till skyldighet att uppbära och redovisa till presterna samt leverera dessa utskylder hemma i deras bostad. Om det nu inträffade, att en person komme i en sådan ställning, att han icke kunde betala dessa afgifter, så måste naturligtvis,

om det icke finnes förmånsrätt, de andra församlingsboarne, enligt mitt förmenande, erlägga bristande beloppet, och det tycker jag för min del är orätt. Om det finnes tillgångar i boet, bör man, efter mitt förmenande, vara berättigad att med förmånsrätt undantaga så mycket som motsvarar afgifterna i fråga. På dessa skäl anhåller jag om bifall.

Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Petersson* i Hamra, *Anderson* i Himmelsby och *Wallmark* i Selånger.

Herr *Erickson* i Bjersby yttrade: Jag tror verkligen, att de talare, som motsatt sig lagutskottets förslag, hafva om detsamma en helt annan uppfattning, än hvad det egentligen innebär. Jag skall be att få erinra herrarne om det förslag angående förmånsrätt för kommunalutskylder, som väcktes i denna kammare vid 1887 års majriksdag. I detta förslag inbegreps äfven alla afgifter till presterskapet. Förslaget godkändes af lagutskottet. Riksdagens båda kamrar godkände sedan utskottets utlåtande, och derigenom eger man rätt antaga, att Riksdagen för sin del ansett, att allt hvad aflöning till presterskapet hette borde utgå med förmånsrätt. Som vi veta var dock Riksdagens förslag till lag härutinnan, mot förmodan, så formuleradt, att i den af Kongl. Maj:t sedermera utfärdade lagen angående förmånsrätt för kommunalutskylder i allmänhet afgifterna till presterskapets löner icke voro inbegripna. Nu är här endast fråga om att bereda förmånsrätt för de afgifter till presterskapet, som enligt 17 kap. 6 § handelsbalken under form af tionde eller annan dylik afgäld utgått af fastighet, men hvilka afgifter genom de på grund af förordningen den 11 juli 1862 upprättade löneregleringar blifvit på annat sätt bestämda.

Det är då här till och med icke så mycket fråga om presterskapets fördel, utan mera församlingens, ty jag vågar påstå, att i de flesta fall äro församlingens fastighetsinnehafvare gemensamt ansvariga för de afgifter, som här äro i fråga, nemligen de afgifter, som utgå särskildt från fastigheterna. Jag vet visserligen, att, såsom herr vice talmannen sagt, det finnes kommuner, der löneregleringen bestämmer, att hvarje fastighet skall erlægga sin särskilda afgift, och der finnes således icke någon gemensam ansvarighet; men i de flesta löneregleringarne i riket är helt säkert ett visst belopp, kontant eller in natura, bestämdt, som skall utgå från fastigheten och der församlingen således, enligt min uppfattning, står i gemensamt ansvar, för den händelse någon dess medlem icke förmår betala. Således är det här i sjelfva verket mera församlingsboarnes fördel än presterskapets.

Jag säger rent ut, att det skulle förvåna mig, om denna kammare skulle afslå ifrågavarande förslag. För min del kan jag icke annat än yrka bifall till lagutskottets utlåtande.

Herr *Lyttkens*: Då presterna redan hafva förmånsrätt för tertialtionen, kan jag icke inse, hvarför denna rätt skall utvidgas till att

Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.

(Forts.)

gälla alla öfriga inkomster, som utgå af fastighet. Jag förstår icke heller, huru talaren på skånebänken kunnat komma derhän i sitt påstående, att, för den händelse någon fastighetsegande medlem af församlingen gör konkurs, hela församlingen är ansvarig för hvad konkursboet är skyldigt å prestlönen. Jag anhåller därför om afslag å utskottets hemställan.

Herr *Östberg* förenade sig med herr *Lyttkens*.

Herr *Nilsson* i Skärhus: För min del förenar jag mig med herrar vice talmannen, *Sven Nilsson* och *Lyttkens*. Jag kan icke finna huru det är möjligt — fastän det är bestämdt, att prestlönen utgår af församlingen med så och så stort belopp — att församlingen här vid lag skulle hafva ett solidariskt ansvar för hela beloppet, utan prestens löneförmåner bero väl derpå, att den ene skall betala så mycket, den andre så mycket o. s. v. Prestlönen skall *fördelas* på de tiondeskyldige, och det är *desse*, som skola betala hvardera sin del. Det står alldeles uttryckligen i löneregleringarne, att det skall utgå så. Är det någon af de tiondeskyldige, som icke kan betala — ja, då får presten förlora och icke församlingen. Det har upplysts, att senare prejudikat visa detta. På dessa skäl anhåller jag om afslag å den kongl. propositionen.

Herr *Andersson* i Nöbbelöf: Det är visserligen sant, att den här behandlade propositionen medför åtskilliga förmåner för presterskapet, hvilka kanske gå något öfver hvad som förut varit gällande. Det är afgifterna för jura stolæ, som komma att utgå med förmånsrätt. Men jag tror under alla förhållanden att detta länder till förmån för församlingen. Vål har det sagts, att presterskapet icke har någon rättighet att utaf *församlingen* uppbära hela sin lön. — Men i de flesta fall är förhållandet dock sådant. Åtminstone stadga alla de lönekonventioner, jag känner till — och de äro icke få — att presten skall hafva så och så många kubikfot spanmål, som betalas af de tiondeskyldige. Och öfver allt, der ett sådant stadgande finnes, der är församlingen solidarisk för tiondebeloppets betalande, och der eger presten att taga ut *hela* beloppet, om också halfva församlingen skulle vara i konkurs, och den andra hälften af församlingen sålunda skulle komma att betala dubbelt. Jag anser sålunda, att det vore till stor fördel för kommunerna, om en sådan förmånsrätt, som nu är i fråga, lagstadgades, så att de enskilda kunna slippa att betala mer än de äro skyldiga. Vi hafva haft erfarenhet af några ganska stora konkurser, dervid det inträffat, att församlingen får betala 4 å 5 hundra kronor mer, än den annars varit skyldig att erlægga. Det bristande beloppet har naturligtvis uttaxerats på de öfriga medlemmarne af kommunen, hvilka på grund af den inträffade konkursen få betala hela det bristande beloppet. Under sådana omständigheter kan jag icke finna annat än att, äfven med den lilla utsträckning, som denna lag har fått, ty det gäller dock en försvinnande

obetydlighet, om förmånsrätt äfven lemnas för jura stolæ, man enligt min tanke bör antaga detta förslag.

Det kan visst hända, att i vissa konventioner stadgas, att presten skall såsom tionde och jura stolæ uppbära så och så mycket, men det är icke uttryckligen skildt hur mycket som är tionde eller hur mycket är jura stolæ; och under sådana förhållanden kan icke tilldelas någon förmånsrätt för dessa utskylder.

Man har slutligen sagt, att man skulle afslå utskottets betänkande, därför att det icke stadgar lika förhållande i detta fall emellan land och stad. Men förslaget gäller för den fastighet, som skall utgöra tionde, äfven i städerna. Och hvad beträffar annan fastighet i städerna, så gör det väl icke så mycket, om det finnes förmånsrätt eller icke, därför att lönebeloppet utdebiteras af kommunen.

Jag skall för min del anhålla om bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Olsson* i Ättersta och *Larsson* i Fole.

Herr *Wester*: Jag har blifvit förekommen af den siste talaren, som ungefär sagt hvad jag ville säga. Då det emellertid sättes i fråga på något håll, huruvida församlingen i dess helhet skulle komma att betala, om någon brist i afgiften för fastighet till pastor skulle förefinnas, vill jag tillägga, att så verkligen är förhållandet. Det kan ske. Det beror på uttrycken i lönerogleringshandlingen. I somliga lönerogleringar är det så stiliseradt, att *församlingen* är skyldig att till presten utbetala det belopp, som i lönerogleringen är bestämdt. I andra lönerogleringar finnes icke någon sådan skyldighet upptagen. Huru många af ena eller andra slaget, som finnas, vet jag icke. Nu har blifvit sagt, att en utsträckning af prestens förmånsrätt genom detta förslag skett. Det är sant, men den är högst obetydlig ty den omfattar endast ersättning för de s. k. jura stolæ. Dit räknas icke fastighetsegarens personliga afgifter, hvilka icke utgå med förmånsrätt. Jag tror således icke, att någon egentlig betydelse kan tillmätas den utsträckning af förmånsrätten, som här blifvit gjord. Deremot är det gifvet, att, om kammaren afslår den kongl. propositionen, qvarstår nu gällande stadgande i handelsbalkens kap. 17 § 6. Men enär frågan om förmånsrätt helt naturligt icke kan uppstå annat än vid utmätning eller konkurs, tillkommer det då den ena eller andra myndigheten att utreda huru mycket af förevarande belopp, som är tionde eller annan afgift. Som förut nämnts, äro dock lönerogleringarne på många ställen så affattade, att man icke kan se det af dessa regleringar. Möjligen kan man se det genom att gå tillbaka till gamla längder. Men då blir det fråga om utredning, tvister och vidlyftigheter, så att det icke är fördelaktigt för någon att taga lagen på det sättet.

En talare på skaraborgsbänken anförde, att här icke skulle vara likhet mellan stad och land. Efter mitt förmenande har likväl denna paragraf affattats med sin nu föreslagna lydelse just för att åväga-

Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.
(Forts.)

Ang. tillägg
till 17 kap.
6 § handels-
balken.
(Forts.)

bringa sådan likhet. Det förhåller sig nemligen så, att städernas jordfastigheter hafva ifrån gammalt i allmänhet varit tiondeskyldiga. Men städernas husfastigheter hafva icke haft tiondeskyldighet. För att nu icke pastor skulle få förmånsrätt för afgäld, som utgår från städernas husfastigheter, är här ett tillägg gjordt till lagen, så att förmånsrätt endast skall utgå för sådan fastighet, »hvaraf eljest skolat utgå tionde.» Detta är tillagdt just för att utmärka, att förmånsrätten icke utgår för andra fastigheter från städerna än jordbruksfastighet.

På grund häraf får jag således, herr talman, anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma, och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 98 ja mot 91 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 3.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad tid för saköreslängds aflemnande i vissa fall.

§ 4.

Ang. förbud
mot införsel
af skjutvapen
eller ammunition
i vissa
delar af
Afrika.

Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande, n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående straff för olöflig införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.

Kongl. Maj:t hade den 13 sistlidne mars till Riksdagen aflåtit en så lydande proposition, n:o 46:

»Med öfverlemnande af statsrådets och högsta domstolens i äreu-

det förda protokoll, vill Kongl. Maj:t härigenom, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

L a g,

angående straff för oloflig införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.

Ang. förbud mot införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.
(Forts.)

Sedan Kongl. Maj:t med åtskilliga främmande magter afslutat en konvention, i syfte att medelst gemensamma åtgärder sätta en gräns för handeln med afrikanska slafvar och bereda skydd för den infödda befolkningen i Afrika, så varder, i anledning deraf, förordnad som följer:

»Hvar som i den del af Afrika, hvilken ligger mellan 20° nordlig och 22° sydlig bredd, deri innefattade de på närmare afstånd från kusten än ett hundra sjömil belägna öar, införer skjutvapen eller ammunition, utan att iakttaga de föreskrifter, hvilka för sådan införsel må vara i vederbörlig ordning meddelade, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor eller med fängelse från och med en månad till och med två år. Saknas hos den, som blifvit fäld till böter, tillgång till deras fulla gäldande, skola böterna förvandlas efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den dag, Konungen bestämmer».

Utskottet hemställde, att denna proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr friherre Nordenskiöld: Ingen kan vara lifligare än jag intresserad för de sträfvanden till slafhandels utrotande, som sedan Wadströms och Wilberforces tider intagit ett så framstående rum på filantropiens program, och för hvilka sedan sjuttio år tillbaka Europas nationer gjort så storartade uppoffringar. Men när man studerar Afrikas — man kunde så kalla det — politiska historia, d. v. s. Afrikas delning, kolonisering och eröfring af de europeiska stormagterna under de senare åren, kan man icke undgå att komma på den tanken, att afskaffandet af slafhandeln numera blott är en förevändning för det verkliga målet: eröfrande af de svartes verldsdel för europeisk räkning. Jag vill ej yttra mig derom, om dylika eröfringar äro berättigade eller ej. Dylikt har försiggått många gånger förut i civilisationens namn och kanske ock i dess intresse. Men nu i slutet på det nittonde århundradet har — om tidningarne talat sanning — eröfringen åtföljts af så ohyggliga våldsbragder, mord, mordbrand och plundring, att man kan börja betvifva värdet af den civilisation, européen så högt beprisar. Jag vill för min del tro och hoppas, att de skildringar, som vi sålunda läst, icke äro sanna, utan till ytterlighet öfverdrifna; men gerna skulle

Ang. förbud mot införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.
(Forts.)

jag se, att denna min tro och detta mitt hopp blefve visshet, innan jag med min röst bidrager dertill, att vi förbjuda att lemna vapen åt folk, som i sitt eget land kämpa för sitt oberoende, det må nu vara mot arabiska slafhandlare eller hvita inkräktare. Bra ogerna skulle jag se, att svenska nationen genom att instämma i det förslag, som nu föreligger, skulle gifva så att säga sitt godkännande till det, som säges på senare tider hafva försiggått i Afrika. Jag kan därför icke tillstyrka bifall till den kongl. proposition, som nu föreligger.

Artikel V i den konvention, på grund af hvilken det nu föreliggande förslaget är förelagdt kamrarne, lyder i början så:

»De kontraherande magterna förbinda sig, der ej därför redan blifvit sörjdt genom lagar, som öfverensstämman med andan i denna artikel, att inom loppet af högst ett år från denna hufvudakts undertecknande utfärda eller för vederbörande lagstiftande församling föreslå en lag, hvarigenom, å ena sidan, de i deras strafflagar befintliga bestämmelser rörande grof misshandel» etc.

Och derefter bestämmes i VIII:e och IX:e artiklarne, att man icke får införa skjutvapen inom vissa områden i Afrika. Sveriges regering har sålunda förbundet sig att inom loppet af högst ett år från den dag, då konventionen undertecknades, eller den 2 juli 1890, inför representationen framlägga det förslag, som nu föreligger. Detta har Sveriges regering genom aflemnande af den nu behandlade kongl. propositionen gjort. På oss ankommer det att antaga detsamma eller ej. Det förefaller mig, som om det vore skäl att, innan vi definitivt antaga denna lag, först invänta vederläggning af de ohyggliga historier, som berättats från eröfringstågen i Afrika, märk väl icke allenast om arabiska slafhandlare utan äfven om de europeiska slafbefriarne. Jag får därför föreslå, att Andra Kammaren för närvarande icke ville lemna bifall till Kongl. Maj:ts nu föredragna af utskottet tillstyrkta nådiga proposition.

Herr Lilienberg: Jag åter anhåller om bifall till utskottets förslag.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Jag ber att få upplysa derom, att det vid konferensen i Bryssel ansågs nödigt att i de respektive länderna stiftades åtskilliga andra lagar, än den, som nu till Riksdagen framlagts, för att förhindra slafhandeln, och att de i konferensen deltagande magterna förbundet sig att till ländernas representationer skulle göras förslag om införande af dessa lagar, i den mån sådana lagar icke redan funnos.

Jag skall också be att få erinra derom, att vi hafva åtskilliga sådana lagbestämmelser i vår strafflag, och jag skall ur denna lag nu uppläsa fem olika paragrafer, hvilka handla om slafhandel.

15 kapitlets 1 § lyder: »Försätter man uppsåtligen någon i slafveri, eller drifver handel med neger eller annan, för att honom i sådant tillstånd försätta eller kvarhålla, eller tager man veterligen ombord, anhåller eller inspärrar någon å fartyg för att honom såsom slaf bort-

föra; dömes till straffarbete på lifstid eller i tio år; och vare fartyg, som till sådant ändamål begagnades, tillika med den laddning, som det då innehade, till kronan förbrutet.»

§ 2: »Har någon antagit tjänst å fartyg, med vetskap att det till slafhandel eller slafvars bortförande bestämdt var, och varder fartyget till sådant ändamål begagnadt, medan han derå i tjänst är; straffes, såsom medhjelpare, efter 3 kap. 4 §, ändå att han med slafvarne eller deras behandling sig ej befattat.»

§ 3: »Utrustar, upplåter eller befraktar man fartyg till slafhandel eller slafvars bortförande; varde, der fartyget ej till sådant ändamål begagnas, dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.»

§ 4: »Penningar eller deras värde, som någon till slafhandel eller befraktning af fartyg till slafvars förande, eller till utrustning af fartyg, som i 3 § sägs, använt eller sig betingat, vare till kronan förbrutne.»

14 kap. innehåller jemväl allmänna bestämmelser, som ega tillämpning på brott, som begås af svenskar mot slafvar.

Bland de bestämmelser, som konferensen önskade få införda i de särskilda länderna, saknades en i vår lag, nemligen om förbud mot införande af gevär till vissa delar af Afrika, och ett stadgande om straff härför. Meningen är nu med den här framlagda propositionen att i detta afseende komplettera vår lagstiftning.

Friherre Nördenskiöld tyckte ogilla de beslut, som fattats vid konferensen. Jag vet icke, om han har skäl dertill eller icke — jag är verkligen icke i tillfälle att bedöma det — men jag vet, att de der fattade besluten hafva ett vackert och ädelt ändamål. Jag tror därför, att svenska Riksdagen icke skulle ådagalägga några synnerligen stora sympatier för slafhandelns afskaffande genom att följa friherre Norden-skiölds råd att afslå den proposition, som nu föreligger till pröfning.

Herr Hedin: De lagparagrafer, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nyss citerade beträffande ansvar för delaktighet i slafhandel, hade, som herr talmannen behagade finna, icke alls att göra med föreliggande fråga. För min del finner jag dessa straffbestämmelser icke alls för stränga för ett brott, som näppeligen kan karakteriseras med allt för starka ord. Men det är icke ett sådant brott, som afses i den nu föreliggande lagen. I afseende å dess straffbestämmelser skall jag be att få framställa en vördsam anhållan till herr statsrådet om en upplysning. Jag skulle icke göra det, om det blott vore för att få min individuella okunnighet afhjelpat; men jag har genom förfrågningar till höger och venster förvissat mig om, att det nog finnes flere, som i den saken icke äro mera kunniga än jag. Herr talmannen behagade finna, att den föreslagna lagen innehåller en strafflatitud från 5 kronors böter ända till 2 års fängelse för det brott, som kallas att införa skjutvapen eller ammunition inom en viss zon af Afrika. Det är nu här fråga om att i svensk rätt konstruera ett nytt, för oss hittills okänt brott; — och derom är i och för sig ingenting att säga, ty sådant för den fortgående rätts- och intressesutvecklingen med sig. Jag förmodar,

Ang. förbud mot införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.
(Forts.)

*Ang. förbud
mot införsel
af skjutvapen
eller ammunition
i vissa
delar af
Afrika.*
(Forts.)

att, när man i svensk rätt vill för första gången stadga en straffbestäm-
melse för hvad jag kan kalla ett för vår rätt nytt brott, man väl har
sökt att afpassa densamma så, att den kommit åtminstone i ett slags
yttre harmoni med de öfriga straffmåten i lagen. Jag förmodar, att
man haft den afsigten; huruvida man lyckats deri, förstår jag naturligt-
vis icke att bedöma. Om man emellertid gjort så, är jag för min del
icke säker på, att man förfarit rätt. Det brott, som nu för första gången
blir föremål för stadgande i vår strafflag, är, skulle man kunna säga
— jag medgifver, att uttrycket är något oegentligt, men jag finner
för ögonblicket icke något annat — ett »internationelt» brott, hittills
lika främmande för vårt åskådningssätt som för vår lag. Då frågas:
Är det icke riktigt att afpassa straffen för detta brott icke i enlighet
med hvad ett slags yttre harmoni med förutvarande straffbestämmelser
i vår strafflag fordrar, utan i enlighet med hvad de öfriga fördrag-
slutande magterna kunna finna lämpligt att införa i sina strafflagar.
Jag vet icke, huru dermed förhåller sig, och skulle därför stanna i den
största förbindelse till herr statsrådet och chefen för justitiedepartemen-
tet, derest han täcktes upplysa, huruvida här föreslagna straffbestäm-
melser äro ungefär enahanda med dem, som införts eller äro föreslagna
att införas i de andra kontraherande magternas lagar för att drabba
samma brott.

Jag kan för öfrigt icke neka, att jag temligen mycket lutar åt den
åsiqt, som uttalats af min ärade vän och granne till venster. Det är
så, att Brysselkonferensens beslut visserligen kläder sig i humanitära
former och färger; och det är alldeles otvifvelaktigt, att de första upp-
hofsmännen dertill voro drifna af humanitära känslor. Det var ett
engelskt sällskap, hvilket länge verkat mot slafhandeln, som vände sig
med en petition till Englands nuvarande premierminister, lord Salisbury,
hvilken i sin ordning vände sig till konungen af Belgien med anhållan,
att han ville taga initiativet till konferensen, hvartill han förklarade
sig beredvillig. Sedermera inträffade något uppskof i följd af de obe-
hagliga förvecklingar, hvarför tyskarne voro utsatta i Afrika. Konfe-
rensens kom emellertid till stånd. Efter mycket mödosamma förhand-
lingar kom den till det resultat, hvilket meddelas i det aktstycke, som
finnes infördt — i en icke öfvermåttan väl lyckad eller smakfull öfver-
sättning — såsom bilaga till den kongl. propositionen. Nåväl, det
vore orättvist att förneka, att detta verk af delvis i allt fall — jag vill
hoppas, till stor del — ett verk af människokärlekens och medlidandets
ingifvelser. Men det skulle vara rent af puerilt att dölja för sig, att
uti detsamma ingått från ett eller annat håll äfven andra syften. Jag
vill icke mycket tala derom, då jag icke tänker besvara kammaren
länge, och då det är så få, som följa dessa förhållanden med uppmärk-
samhet. Man kan förmodligen tala med hvilken mogen människa som
helst i vårt land om Stanleys röfvarehistorier; för dem är allmänheten
entusiasmerad. Men sök efter någon, med hvilken ni kan tala om
hvad min ärade granne icke origtigt kallade »Afrikas nyaste politiska
historia» — huru många hafva väl följt med densamma? Huru många

hafva följt denna rasande rivalitetskamp mellan olika magter att sins emellan dela detta land — jag vore färdig att säga: dela detta köttstycke — med en lidelse, en egennytta, en hänsynslöshet, som visserligen i mångt och mycket erinrar om de motiv, som i förra århundradet och längre tillbaka föranledde de stora handels- och kolonialkrigen. Om nu ock dessa dåliga tendenser hufvudsakligen representeras af enskilda personer eller bolag — det kan vara nordtyska köpmän, men det kan ock vara personer, som bära den engelska aristokratiens främsta namn — så är dock icke mindre visst och ännu mera beklagligt, att dessa sträfvanden, dessa egennyttiga intressen tagas under de respektive stormagternas regeringars hägn, hvilka — mer eller mindre mot sin vilja — göra sig solidariska med dem i deras handlingar. Det är därför icke för mycket sagt, om man påstår, att i denna Brysselkonferens' arbete hafva medverkat äfven andra tendenser än människokärlekens och humanitetens.

Nu finnas uti denna konvention bestämmelser, som äro synnerligen anmärkningsvärda. Som bekant, kom man efter lång strid — ehuru detta icke synes af den kongl. propositionen — derhän att bestämma en begränsad »reciprok visitationsrätt», som finnes omtalad uti Art. XLII och följande — efter ett ganska långvarigt motstånd från Frankrikes sida, som — jag vågar säga: till sitt gagn och andras gagn — upprätthållit sin traditionella princip emot det hafbeherskande England, detta England, som sprider sina flottor öfver alla haf, som har en sjöstyrka större än alla andra sjöfarande nationer tillsammans och som i ordets fullständigaste mening velat göra till regel: »Rule Britannia», velat tillägna sig med godo eller ondo en sjöpolis, under hvilken alla andra magter skulle böja sig. Det väsentligaste momentet i detta arbete, som så ofta framträdtt förklädt under humanitetens och människokärlekens namn, i fråga om slafhandels undertryckande, har varit den ömsesidiga visitationen, hvilken Frankrike ännu under det sista årtiondet energiskt bekämpat genom män sådana som Goblet och Gambetta. Emellertid har man, genom eftergifter från Frankrikes sida, kommit till en konvention, hvori medgifves hvad jag nyss kallade »en begränsad visitationsrätt», såsom synes af de nyss nämnda artiklarna. Förslaget är en kompromiss, hvartill första tanken utgick från, om jag ej missminner mig, den andre delegeraden för Ryssland, den bekante folkrättsläraren v. Martens. Denna rätt är icke farlig för de magter, som representeras på, om icke alla, åtminstone de flesta haf. Men om det skulle komma en svensk sjöfart till stånd i någon större utsträckning på dessa vatten — d. v. s. östafrikanska vatten, ty på den vestafrikanska sidan eger ingen slafhandel rum till sjös — skulle det kunna hända, att fördragets bestämmelser om visitation för en sådan liten magt kunde blifva mycket pinsamma, fastän de hölles i helgd. Det är ganska säkert, att, om England ej tvekat att visa sitt öfvermod mot mäktiga stater, det än mindre spar derpå gent emot de små och svaga. Har man därför någon respit för att närmare fundera på detta och se huru traktaten kan komma i tillämpningen att taga sig ut, innan vi

Ang. förbud mot införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.
(Forts.)

Ang. förbud för vår del sätta vårt sigill under den, skulle jag gerna önska, i likhet mot införsel med min ärade vän och granne, att vi finge den betänketiden.

af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.
(Forts.)

Men jag återkommer till det jag började med: Jag skulle vara särdeles tacksam, om herr statsrådet täcktes upplysa om, huruvida straffbestämmelserna i nu föreliggande lagförslag, — hvilka under vissa omständigheter kunna blifva mycket stränga, helst icke alltid den undersökning, af hvilken tillämpningen skall bero, torde komma att ligga i opartiska händer, — huruvida dessa äro, jag säger icke alldeles, men ungefärligen analoga med de straffbestämmelser, som finnas i eller äro föreslagna att införas i de öfriga kontraherande magternas strafflagar.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Det var en för mig svår fråga att besvara, som framställdes af den siste ärade talaren. — Jag vill erinra, att konferensens beslut innehåller, att de olika magterna förbundit sig att inom viss tid hos de kontraherande magternas representationer framställa de erforderliga lagförslagen, och, om jag icke missminner mig, utgår denna tid i maj eller juni månad detta år. Det var således nödigt för svenska regeringen att framlägga proposition i ämnet vid denna riksdags början. — Jag skall vidare be att få påminna, att det förbud mot införsel af vapen till Afrika, som konferensen vill få stadgadt, är nytt, och att straff för öfverträdelse af detta förbud följaktligen icke finnes i de respektive ländernas lagar. Emellertid har jag försökt få reda på, om man i andra länder ännu bestämt sig för något visst straff för öfverträdelse af det föreslagna förbudet, men jag har icke kunnat få besked härom i vidare mån, än att till representationen i Belgien skall framläggas ett förslag till lag i ämnet. Inom utrikesdepartementet har jag icke kunnat få upplysningar om innehållet af lagen. Hvad som kan vara gjordt i ämnet uti de öfriga kontraherande länderna, vet jag icke heller. Men att man i Norge tänkt till stortinget framlägga en proposition med ungefär enahanda innehåll, som det svenska förslaget har, det är mig sagdt af trovärdig person.

Herr friherre Nordenskiöld: Hade det här varit fråga om att utfärda förbud mot försäljning af vapen till de afrikanska slafjägarna, så skulle jag med nöje med min röst bidragit till förslaget, men derom är det nu icke frågan, utan om att i allmänhet förbjuda försäljning af vapen till det område af Afrika, som ligger mellan 20° nordlig och 22° sydlig bredd. Det går således tvärs öfver denna verldsdel med en bredd från norr till söder af 420 svenska eller tvåtusén femhundra tjugu engelska mil. Jag antager, att den största delen deraf aldrig besökts af någon arabisk slafjägare. Det är således meningen att förbjuda införande af vapen till dervarande försvarslösa befolkning och lemna densamma, då den försvarar eget hem och egen härd samt sina usla byar mot mord och plundring, försvarslös. Att antaga en dylik lag förefaller mig högst betänkligt. Bra illa vore det, om Wadströms fädernes-

land — han var den förste eller en af de förste, som ifrade för neger-slafveriets afskaffande — skulle gå i spetsen för en så orättfärdig sak. Den omständighet, att inga andra nationer ännu antagit detta förslag, gör, att jag högeligen betvivlar, att det någonsin bliver antaget. Efter hvad som yttrats i engelska parlamentet efter Stanley's återkomst, är det högst sannolikt, att der åtminstone blir en ytterst våldsamt opinion mot förslaget, och efter hvad som på senare tider skrifvits i Amerika om bedrifterna i Afrika, tager jag äfven för gifvet, att den amerikanska kongressen kommer att betänka sig, innan den vill antaga denna konvention, innan den vill gifva sitt godkännande till det, som den allmänna opinionen derstädes så skarpt fördömt. Då sålunda vår regering uppfyllt sin förbindelse att framlägga förslaget inför kamrarne, innan den bestämda tiden utgått — den bestämda tiden var ett år efter 1890 den 2 juli — således innan den 2 juli detta år, så kan ju ingenting hindra oss ifrån att för närvarande afslå det framlagda förslaget och se tiden an med afseende å dess antagande, till dess det visar sig, om verkligen de inkast, som blifvit gjorda deremot, äro berättigade eller ej, om de härresande berättelser, som vi fått höra från Afrika, äro sanna eller icke, om några andra länders representativa församlingar antagit denna del af Bryssel-konferensens förslag eller ej.

På grund häraf får jag fortfarande yrka, att Andra Kammaren måtte för närvarande afslå den nu föreliggande kongl. propositionen.

Herr Bexell: Jag afstår från ordet och förenar mig i herr Hedins yttrande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, beslöt kammaren att för närvarande icke godkänna ifrågavarande kongl. proposition.

§ 5.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3, 14, 101, 105, 110, 129 och 136 §§ i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan i hvad den afsåg godkännande af 3 § 4 mom. hade reservation anmälts af herrar *Liss O. Larsson*, *Folke Andersson* och *Nåshund*.

Berörda moment var enligt Kongl. Maj:ts förslag af följande lydelse:

Mark, som vid skifte blifvit undantagen för delegarnes allmänna behof, må, utan hinder af bestämmelserna i 2 mom., skiftas, der någon delegare det begär och det finnes kunna ske utan de öfriges förfång.

Ang. förbud mot införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.
(Forts.)

Ang. ändring i vissa delar af skiftesstadgan.

Ang. ändring
i vissa delar
af skiftes-
stadgan.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Näslund, som anförde: Då jag anført reservation mot in-
förandet af bestämmelserna i 3 paragrafens 4 moment, som är nytt,
skall jag be att få med några ord angifva anledningen dertill.

Man vet, att vid laga skifte skall afgöras, hvilken mark, som skall
för skifteslagets gemensamma behof aftagas, innan frågan om delnings-
grunden och skiftesläggningen företages.

Uppstå tvister skiftesdelegarne emellan om denna mark, skall af-
görandet ske genom förrättningsmännens utlåtande. Om icke samtliga
delegarne dermed åtnöjas, skall frågan dragas under egodelningsrättens
pröfning, och skulle någon af delegarne icke heller nöja sig med ego-
delningsrättens utslag, kan han deröfver anföra besvär hos Kongl. Maj:t.
Det tyckes af detta, som om lagstiftaren fäst synnerligt afseende just
vid denna fråga.

Jag medgifver, att det kan inträffa fall, då en vid laga skifte af-
satt mark skulle utan olägenhet en längre eller kortare tid efter skiftet
kunna delas mellan delegarne. Men jag är öfvertygad, att, om Riksdagen
bifölle detta moment, det i de flesta fall skulle gifva anledning
till många, långa och kostsamma rättegångar.

Det heter visserligen »och det finnes kunna ske utan de öfriges
förfång». Ja, mine herrar, när kan ett skifte ske utan att en eller an-
nan blir lidande? Att någon så blir, är regel och motsatsen undantag.

Då jag emellertid icke har utsigt att vinna bifall för ett rent af-
slag, så skall jag be att få framställa yrkande om tillägg till momentet,
hvarigenom detta komme att lyda: »mark, som vid skifte blifvit undan-
tagen för delegarnes allmänna behof, må utan hinder af bestämmelserna
i 2 mom. skiftas, då egarne till minst hälften af skifteslagets skattetal
det begärt och det finnes kunna ske utan de öfriges förfång».

Vidare yttrade:

Herr Johansson i Löfåsen: Vid de skiften, som under de senare
åren verkstälts, tror jag icke, att så stora marker afsatts för delegarnes
allmänna behof, att någon kommer och framställer begäran om deras
skiftande. Men jag har såsom skiftesgodeman varit med om sådana fall.

Jag minnes, huru för mycket lång tid tillbaka vid verkställande
af ett skifte det afsattes en så stor samfällighet, att arealen utgjorde
omkring 50 tunnland. Delegarne fordrade sedermera delning deraf, men
på grund af att icke alla ville vara med derom, kunde det icke gå för
sig. Det var en eller två delegare, som fått sin lott i närheten af sam-
fälligheten, och de ansågo sig kunna hafva nytta deraf, och därför ne-
kade dessa. Säkert är, att det skulle varit till allas nytta, om delning
skett och en hvar fått sitt stycke, ty det hade blifvit så stort, att hvar
och en kunnat få sin beteshage.

Jag anser därför den ändring, som nu är föreslagen, af behovet

påkallad och yrkar bifall till momentet, sådant det är af utskottet af-
fattadt.

*Ang. ändring
i vissa delar
af skiftes-
stadgan.*
(Forts.)

Herr Lilienberg: Herr talman! Jag vill först erinra om, att den kongl. propositionen tillkommit på grund af en Riksdagens skrifvelse, deri Riksdagen begärt ett sådant lagstadgande, som nu är framlagdt af Kongl. Maj:t.

Den förste talaren har medgifvit, att förhållanden kunna inträffa, som göra det önskvärdt att kunna dela samfällighet af ifrågavarande slag, och detta är aldeles riktigt. Hvad som vanligen undantages, är mark för grus- och lertag och dylikt, och då händer det stundom, att gruset eller leran tager slut, och sedan stå delegarne med sin mark, men kunna icke få den skiftad. Jag har till och med hört talas om en dylik samfällighet i Bohuslän, der någon tänkte anlägga ett industrielt verk, men detta kunde icke ske, emedan den störste delegaren i skifteslaget satte sig deremot. Nu har den förste talaren yrkat den ändring af utskottets förslag, att delning af samfäld mark skulle få ega rum, om minst hälften af delegarne begär det och det kunde ske utan de öfriges förfång. Jag tror icke, att man behöfver omgärda skiften af sådan samfäld mark med så många försigtighetsmått. På flera ställen i skiftesstadgan förekomma fall, der det icke erfordras annat, än att en af delegarne begär delning och att det kan ske utan de öfriges förfång. Så heter det t. ex. i § 4: »Vill delegare i samfäldt fiske eller annan oskiftad lägenhet det fiske eller den lägenhet skifta; hafve ock der vitsord till, der skifte utan öfrige delegares förfång ske kan». Och på samma sätt heter det på flera andra ställen.

Jag ber att få erinra om att, innan delning af sådan samfäld mark kan ega rum, skola, om icke alla delegarne äro ense, landtmätare och gode män afgifva utlåtande, hvilket sedan får öfverklagas hos egodelningsrätten. För öfrigt får jag säga, att jag icke riktigt vet, hvad motionärens yrkande innebär. Han föreslår «hälften af delegarne», men är det efter hufvudtalet eller efter någon annan grund, som denna hälft skall beräknas?

Jag tycker, att det skulle se illa ut, om Riksdagen nu afsloge en kongl. proposition, som står i full öfverensstämmelse med hvad Riksdagen förut i skrifvelse begärt, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Folke Andersson: Jag har antecknat mig såsom reservant i denna fråga, och därför skall jag be att deri få yttra några ord. Jag vill icke vara med om att rifva upp ett fastställt laga skifte utan några nödvändiga skäl dertill, ty det kan väcka oro och bekymmer hos dem, som hafva erhållit skifte och tro, att de nu sitta säkra. Det skifte, som nu är ifrågasatt, berör visserligen endast en samfällighet, men är dock kanske första steget till omdelning af det andra. Jag medgifver visserligen, att det på några ställen kan finnas, såsom vi ju hört, stora samfälligheter, som verkligen behöfde delas, men för dessa anser jag herr

Ang. ändring
i vissa delar
af skiftes-
stadgan.
(Forts.)

Näslunds förslag vara mycket lämpligt och bra, ty är det till nytta för skifteslaget att skifte derå kommer till stånd, är det ganska säkert, att hälften af delegarne förenar sig om skiftet, och den enskilde skulle då icke ega rätt att hindra skiftet. I den trakt, der jag är bosatt, har man undantagit mark på ett ställe till grustag, på ett annat till vattenplats och på ett tredje till vedtag. Det är små platser, som kunna ligga midt inne i en annans ega. Antag nu, att skifte derå blir, då komma dessa ställen att delas mellan så många, att hvarje delegare kanske får ett kappland. Det synes icke kunna lända egaren af angränsande eller kringliggande mark till förfång. Men antag, att de nye egarne bygga der och uppföra 5 eller 6 backstugor. Blir det icke då en inskränkning och olägenhet för denne delegare, som icke kunde beräknas, då första skiftet skedde? Jag tror, att saken har många sidor, men jag skall ändock vara med om detta moments antagande, om det erhåller den lydelse, herr Näslund föreslagit.

Lagutskottets vice ordförande sade, att denna proposition framkommit på grund af en Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t, men jag skall be att få upplysa, att jag äfven förut såsom ledamot af lagutskottet reserverat mig mot det beslut, till följd hvaraf skrifvelsen kom till stånd. Således har jag icke ändrat åsigt i frågan. Jag tror, att båda parterna skulle blifva tillfredsställda, om man antog herr Näslunds förslag, att, när hälften af skiftesdelegarne begärt skifte å samfällighet, skulle sådant skifte erhållas.

Jag yrkar bifall till herr Näslunds förslag.

Herr Larsson i Flicksäter: Herr tälman! Då jag i lagutskottet haft samma åsigt som herr Näslund förfäktat, skall jag instämma med honom.

Herr Bexell yrkade afslag.

Herr Sven Nilsson: I ett sådant fall, som herr Bexell omnämnde, eller att vid laga skifte någon fått rätt att begagna samfälligheten, kan ju ett dylikt aftal icke brytas, utan lärer väl ega bestånd, så länge enligt författningen samfälligheten qvarstår. Helt annat blir väl förhållandet efter ett laga skifte af en sådan jord.

Jag anser, att detta förslag är godt och vill därför vara med om det. Jag har reda på en sådan liten allmänningsplats på några kappland, som ej eger något egentligt värde, i min hemort, och som var afsatt till plats för brytstuga, men någon sådan stuga har icke der under de senare åren behöfts, icke som jag kan minnas under hela min tid. Nästan alla delegarne i allmanningen ville skänka denna lilla jordbit till kommunen för att derpå uppföra ett hem för fattiga, men den person, som egde skiftet, på hvilket det lilla jordlandet låg, protesterade häremot, så att de öfriga delegarne icke kunde genomdrifva sin önskan att öfverlemna jordbiten till kommunen. Sådant kan efter detta förslag ej motverkas, om enighet hos delegarne fins.

Jag anser därför, att många skäl tala för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, till hvilken jag yrkar bifall.

*Ang. ändring
i vissa delar
af skiftes-
stadgan.*

(Forts.)

Häruti instämde herr *Bruse*.

Herr Bexell yrkade ytterligare afslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden som derunder förekommit gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan, *dels* på godkännande af den ifrågavarande kongl. propositionen med den af herr Näslund föreslagna ändring och *dels* slutligen på afslag. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits bifall till herr Näslunds ändringsförslag, följande omröstningsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kongl. Maj:ts proposition med den ändring, som af herr Näslund under diskussionen föreslagits.

Voteringen utföll med 85 ja mot 59 nej, i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 6.

Slutligen föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 3 och 22 §§ af förordningen om patent.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 10, i anledning af väckta motioner, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för valrätt till Andra Kammaren;

statsutskottets utlåtanden och memorial

n:o 5 a) angående två anslag under riksstatens fjerde hufvudtitel;

n:o 8 a) angående en till regleringen af utgifterna under riksstatsens sjunde hufvudtitel hörande fråga;

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Mellansel till Örnsköldsvik;

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godkännande af en med staden Göteborg träffad öfverenskommelse i fråga om dess inqvarteringsskyldighet, äfvensom rörande anslag till ett nytt kasernetablissemment derstädes m. m.;

n:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godtgörelse till fanjunkaren vid kongl. Vestgöta-Dals regemente Oscar Theodor Bäfverfeldt och hans maka Maria Fernanda Benedicta Bäfverfeldt, född Nielsen, för den förlust de genom förre svenske och norske generalkonsuln i Genève A. M. von Schæcks tillskyndande lidit;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Lunds hospital för Malmöhus läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka;

n:o 59, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående en i statsutskottets memorial n:o 52 föreslagen voteringsproposition;

n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens län samt väckt motion om anslag till befrämjande af odlingsföretag i de norrländska lappmarkerna; och

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående särskild föryttring af lägenheter från kronoegendomar, som försäljas, samt väckt motion om afsöndring af jord från kronans domäner för upplåtande till tomtplatser m. m. åt enskilda personer;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

n:o 16, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om ändringar i kongl. kungörelsen den 11 maj 1883 angående villkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran, dels ock en i ämnet af herr E. Hammarlund väckt motion; och

n:o 17, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 2:dra och 20:de punkterna af bevillningsutskottets betänkande n:o 10, angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande möjlighet för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 9,32 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

